

Ummü'l - Kitab'da Muhammed'in Mi'râcı Ali'nin Zülfikâr'ı

İsmail Kaygusuz

İmam Bakır'ın adını koyduğu; onun sözleri ve öğretilerini içeren, ayrıca da saklanmasını, gizli okunmasını sık sık vurguladığı Ummü'l Kitab'da Tanrı dahil altı büyük şeriat sahibi peygamberin ve velâyet sahibi Ali'nin simgelerinden sözedilmekte onların bâtini yorumları yapılmaktadır. Ancak Bakır, daha çok Muhammad'ın simgesi Mirâc ile Ali'nin simgesi olan çatal ağızlı Zülfikâr üzerinde genişçe durmakta. Diğer simgeler üzerinde açıklama ve yorumlar daha sonraki, örneğin *Hafti Baba Baba Seyyidna* gibi İsmaili kitaplarında ve risalelerinde çokca bulunmaktadır. Ancak öyle görülüyor ki, bunlar da Ummü'l-Kitab'dan kaynaklanıp geliştirilmiş ve ayrıntılanmıştır .

İmam Bakır, Ebu'l Hattab'ın, [265] “*ey benim Tanrım, mümkünse yüce Tanrı'nın arşını, Âdem'in bayındır evini (beytü'l-mamur), Nuh'un gemisini, İbrahim'in kuşlarını, Musa'nın Tûr-ı Sînâ'sını, İsa'nın doğumunu, Muhammed'in göğe yükselişini (mi'râcını) ve Ali'nin Zülfikâr'ını ben güçsüz kuluna açıkla ve gönlümü aydınlat ki senin âzât ettiğin kulun olayım ve sana dua edeyim*” isteğini burada açıklamayıp, bir başka bölüme bırakıyor. Sadece “[266]. bunlar, yedi zuhurdaki yedi dönemdir. Yüce Tanrı, onları Muhammed dışında hiç kimseye açıklamamıştır....Çok sayıda rabbani ve nurani bilgin, bu bilgiyi bilmez. Aman, sakın ha, bu sözü hiçbir kitapta okumamış ve hiçbir kitapta yazmamışız. Bu söz hiçbir peygambere açıklanmamıştır...” [267] demekle yetiniyor. Buna karşılık Ebû Halid Kabuli'nin “*Ey benim Tanrım! Muhammed'i ve onun mi'râcını nasıl görmemiz gerekir?*” sorusuna aşağıdaki geniş açıklamayı vermektedir:

“*Muhammed'in mi'râcı; yüce Tanrı önce Cebrail'i yeryüzüne gönderdi. Muhammed uyuyordu. 'Kalk, bu gece [280] başına örtü çekmenin zamanı değil' dedi. 'Ey örtüsüne bürünen! Geceleyin kalk!' [K. 73, 1-2]. Muhammed, Burak'a bindi, Beytü'l-makdis'e gitti. Kaya parçasının üzerine bastı. Oradan yedi göğe yükseldi, iki yay arası kadar mesafeye ulaştı. Oradan arşa, arştan kürsüye, kürsüden levhe, levhten kaleme, kalemden beş yüz bin örtüyü geçti ve yüce Tanrı'ya ulaştı. Doksan bin söz söyledi ve dinledi. Geri dönüp evine gitti. Yatağı hâlâ sıcaktı.¹ Bu haber, Araplar arasında [281] yayıldı. İnanmadılar.*”

“*(Tanrı) en yüce vahiy ruhunu Muhammed'in kalbine gönderdi. Yani inanan kişinin ve Muhammed'in kalbinde temiz rüzgâr evinde kalbin sağ yarısında bulunan ruhu olan Burak, şimşek nurudur. Mi'râc, bu kalpten beyne bağlı olan ve yedi dal halinde bulunan afet rüzgârı damarıdır. Bu damarla yağ arasında hiç kan yoktur. Sadece temiz rüzgâr (hava) vardır, nurun geçiş yolu ve en yüce ruhun yansıma yeridir. Bu kalbin içinde bir merdiven (mi'râc) gibi yeryüzünden gökyüzüne bağlanmıştır. Bu yedi [282] organın yaptıkları görme, işitme, koku alma, tutma (dokunma) ve konuşmayı göz açıp kapatmaktan daha kısa bir süre içinde bu kalbe 'Ol! Oluver'*”

¹ Kuran'ın sadece iki ayetinde birkaç sözcükle geçen ve 618-20 arasında Mekke'de gerçekleştiği söylenen miraç olayının yeni bir anlatımını görüyoruz burada; göz açıp kapayınca dek beş yüz bin örtüyü aşır Tanrıya ulaşıyor. Arkasından mi'râcı, insan bedeninin organlarıyla ilişkilendirerek batını yorumuna girişiyor; “Mi'râc, kalpten beyne bağlı olan ve yedi dal halinde bulunan afet rüzgârı damarıdır. (Damar) bu kalbin içinde bir mi'râc gibi yeryüzünden gökyüzüne bağlanmıştır.” Şii kaynaklarında Muhammed'in Mekke'de ve Medine'de bir değil çok sayıda (yüzün üzerinde) miraca çıktığı, Tanrı ile konuştuğundan sözedilir.

(buyruğuyla) ile bildirirler. Bu damara şah damarı (hablü'l-verid) derler. Yüce Tanrı'nın buyurduğu gibi: [K. 50, 16 "Biz ona şah damarından daha yakınız"]. Bu damar renk bakımından süt gibi beyazdır. Aydınlik ruhunun zuhuru Cebrail olup bu damarın içinden bu kalbe, bu tatmin olmuş nefse girer, bu ruhu gaflet uykusundan uyandırır, imân ruhunun zuhurunu [283] kabul edince Burak'a binmiş olur. Bu damarın içine girince, mi'râca çıkmış olur. Dudak, ağız ve dile ulaştınca, Beytü'l-Makdis'e ulaştırmış olur. Dişlerin ucuna gelince, kaya parçasının üzerine ayak basmış olur. İnsanların çehresinde bulunan yedi nura ulaştınca, yedi göğü kat etmiş olur. Yüce Tanrı'nın buyurduğu gibi: [K. 53, 6-7: "O, üstün akıl sahibidir. Doğruldu. Kendisi en yüksek ufukta iken."]. İki kaşın arasına gelince iki yay arası kadar mesafeye ulaştırmış olur. [K. 53, 9: "Aradaki mesafe iki yay arası kadar hatta daha da yakın oldu."]. [284] Alındaki beyinde bulunan hayat ruhuna ulaştınca, arşa ulaştırmış olur. İman ruhuna ulaştınca, kürsüye ulaştırmış olur. Koruma ruhuna ulaştınca, levhe ulaştırmış olur. Düşünce ruhuna ulaştınca, kaleme ulaştırmış olur. Ceberut ruhu, ilim ruhu, akıl ruhu, kutsal ruh ve en büyük ruha ulaştınca, beş yüz bin örtüyü kat etmiş olur. En yüce ruha ulaştınca, on sekiz bin evrenin Tanrı'sına ulaştırmış olur.² Tatmin olmuş ruhtan dindarlık-bağlılık (vera), [285] huşu, korku, reca/niyaz, tevekkül, yakın ve sevgi ortaya çıkınca, yetmiş bin söz (yukarıda doksan bin sözdü?) söylemiş olur. Sonsuzluk mizacı, tanrısal nefes, güneş parıltısı, tanrısal kavuşma, inançsal bakış ve İsrâfil'in suru, imtihan edilmiş ruhtan kalplerin ruhuna yansıyınca, yetmiş bin söz dinlemiş olur. Bu kalbin içine girince, yeri hâlâ sıcaktır... Muhammed'in –selâm O'nun üzerine olsun- mi'râcı budur." [286]

"Ali'nin Zülfikâr'ının anlamı, nurdan olan konuşan hayat ruhudur (ruhu'l-hayat-ı nâtika-i nurani). Zülfikâr; inananların (müminân), güçsüzlerin (mutaza'ifân), hak edenlerin (müstehakkân) ve yoksulların (fakirân) Tanrısının imân ruhudur.³ Samsâm, koruyucu ruhtur (ruhu'l-hıfz). Kakmâm, düşünce ruhudur (ruhu'l-fikr). Zirğâm, ilim ruhudur (ruhu'l-ilm). İslam ve Müslümanlık, Ali'nin bu dört kılıcıyla tamamlanmış [287] idi. Peygamber –Selâm Onun üzerine olsun- şöyle buyurdu: 'Kuşkusuz İslam, Ali'nin dört kılıcıyla tamamlandı'.⁴ İslam dedikleri [şey] Müslüman(lık)dır. Hasan, Hüseyin ve Muhammed ibn Hanefiyye'nin dört kılıcı, Kâim'in anlamı ve Kâim'in mucizeleri de beynin hayat ruhudur (ruhu'l-hayât-ı meğz). Onun mucizeleri, imânın zuhurudur. 'Kızıl sancağı vardır', yani kutsal ruh (ruhu'l-kuds) demektir. 'Beyaz kılıcı vardır', yani Kâim'in ordusu olan üç yüz on üç

² Kur'an'da Tanrının insana yakınlığının şah damarına benzetilmesi miraç olayıyla eşleştirilip, inanan insanın kendi vücudunda miraç yaşayabileceği ilginç yakıştırmalar ve akılcı yaklaşımlarla vurgulanıyor. Bu yorum aynı zamanda evrenle birlikte Tanrının da insanda oluşu (vahdet el-vücut) ve vahdet el mevcut inancının bir başka türlü ifadesidir. Ayrıca anımsatalım Alevi-Bektaşî görgü cemlerinde Pir huzurunda özünü dâr'a çekmek de miraca çıkmaktır.

³ Zülfikâr'a çok önemli nitelikler ve güçler yüklenmiştir. Konuşan hayat ruhu olarak tanımlanan Ali'nin Zülfikâr'ı, aynı zamanda inananların, güçsüzlerin-mazlumların, hak edenlerin ve yoksulların, yani bu birbiriyle uyumlu dört katagorideki insan topluluklarının Tanrısının iman ruhu olarak gösteriliyor ki, ki bu tanrı da Yüce Tanrı'nın zuhuru Zülfikâr'ın sahibi olan Ali'dir. Öbür yandan birbirine yakın dört toplumsal sınıfın dışındaki inançsızların, hak etmeyenlerin, güçlüler-zalimlerin ve zenginlerin Tanrısının bir başka tanrı olduğu düşüncesi ortaya çıkıyor; bu da hem Manikeizm'in hem de Mazdekizm'in ikilemci, yani İyilik ve Kötülük tanrısının varlığı inancıyla uyusmaktadır. Bu Kötülük Tanrısı da Azazil, yani Şeytan'dır ve zamanın İmam'ının karşısındaki bulunan Şeytan'ın zuhuru olan kişidir. Onun içindir ki, *Ikhvanu's Safa*'da "Abbasi Halifeleri Şeytan'ın zuhuru-vekilleri (*Halifat al-İblis*)" olarak nitelendirilir. (*Risale II*, 303)

⁴ Bizce buradaki "Ali'nin dört kılıcı", Zülfikâr üzerinden onun dört kişisel özelliği, yani kılıcının keskinliği kadar yüksek erdemlere ve cesarete (*kamkâm* ve *samsâm*), aynı zamanda bir aslan gücüne (*zirğâm*) sahip oluşudur. Ancak bu güçler koruyucu, düşünce ve bilim ruhlarını simgelemektedir. Kaim olarak Ali'yi temsil eden üç oğlu da onun bu dört kılıcına sahiptir. Kızıl sancağı onlar kaldırır.

peygamberin nutku demektir. İman ruhunun (ruhu'l-imân) üzerindeki bu yedi ruh, birkaç yerde sözü edilen [288] üç yüz [on] üçtür. On üç ve üç kendi yerinde ve on, bir olur. Bunlar toplam yedi olurlar.⁵ Peygamberlerin yedi zuhurunun anlamı budur.”

⁵ Bu çetrefilli hesaplamaların sonucunda üç yüz on üç'ün asal sayılarının toplamı olan (3+1+3=7) yedi sayısı elde edilir.